

AN'ANAVIY XONANDALIK: "EY NOZANIN" QO'SHIGI**MA'RIFOVA MUATTARXON SARDORBЕК QIZI**Andijon davlat pedagogika instituti, Ijtimoiy gumanitar fanlar va
san'at fakulteti, Musiqi ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi, O'zbekiston, Andijon sh.<https://doi.org/10.5281/zenodo.14632022>**ТРАДИЦИОННОЕ ПЕНИЕ: ПЕСНЯ "ЭЙ НОЗАНИН"****МАРИФОВА МУАТТАРХАН САРДОРБЕК КЫЗИ**Андижанский государственный педагогический институт, Факультет искусства и
социально-гуманитарных наук, студентка 1 курса, специальность «Музыкальное
образование», Андижан, Узбекистан.**TRADITIONAL SINGING: SONG "EI NOZANIN"****MARIFOVA MUATTARHAN SARDORBЕК KYZI**Andijan State Pedagogical Institute, Faculty of Arts and Social Sciences and
Humanities, 1st year student, specialty "Musical education", Andijan, Uzbekistan.Email: akhmadjon00@mail.ru**Annotatsiya**

O'zbek maqom san'atida "Ey Nozanin" maqomining o'rni katta bo'lib ushbu maqolada uning ta'rifi, ma'no mazmuni haqida aytib o'tiladi. Bastakor va g'azal muallifi haqida qisqacha ta'rif, ma'lumotlar va o'zbek maqom san'ati haqida qonun qarorlar keltirib o'tiladi.

Kalit so'zlar: Shashmaqom, kompozitor, maqom san'ati, milliy musiqa.**Абстрактный**

Маком «Эй нозанин» играет значительную роль в узбекском макомном искусстве, и в данной статье рассматриваются его определение и значение. Приведены краткое описание, сведения о композиторе и авторе газели, а также правовые решения об узбекском искусстве макома.

Ключевые слова: Шашмаком, композитор, макомное искусство, национальная музыка.**Abstract**

The maqam "Ey nozanin" plays a significant role in Uzbek maqam art, and this article discusses its definition and meaning. A brief description, information about the composer and author of the ghazal, as well as legal decisions about the Uzbek art of maqam are provided.

Keywords: Shashmaqam, composer, maqam art, national music.**Kirish**

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 17-noyabr kuni imzolagan —O'zbek milliy maqom san'atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida||gi, Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida 2-02.2022 yildagi qarorlari, "O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga jonli ijro san'atini yanada rivojlantirishga qaratilgan o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi qonuni, mamlakatimizda an'anaviy san'atimiz ijrochiligiga bo'lgan e'tiborning yuksak namunasi, deb qarash mumkin.

Mazkur qarorlarda — Ayni vaqtda milliy o'zligimizni anglash, madaniyatimizni har tomonlama rivojlantirish, xalqimiz, avvalo, yosh avlodimizni yuksak insoniy tuyg'ular ruhida tarbiyalash, uning estetik didi va tafakkurini shakllantirishda an'anaviy musiqa san'atining keng imkoniyatlaridan yetarlicha foydalanish masalalari ilgari surilgan va dolzarb masalani bajarish vazifalari qo'yilgan.

Qarorlarni bajarish, an'anaviy musiqa san'atini rivojlantirish borasida ma'lum ishlar amalga oshirila borib, oliy o'quv yurtlari talabalariga shu sohada muayyan amaliy ishlarni bajarish vazifalari yuklatilgan. Su bois an'anaviy xonandalikka oid Mavlono Muqimiy qalamiga mansub, bastakor J. Sultonov musiqa bastalagan "Ey nozanin" qo'shigi haqida mulohaza yuritamiz.

O'zbek mumtoz musiqasi Shashmaqom an'anasi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'zining she'riy va musiqiy uyg'unligi bilan xalqimiz madaniyatining ajralmas qismidir. Ushbu musiqiy durdonalar orasida "Ey Nozanin" asari alohida o'rin egallaydi. Bu maqomning o'ziga xosligi shundaki, u o'zbek adabiyoti va musiqasining buyuk an'analarini o'zida mujassamlashtirgan. "Ey Nozanin" asari Muqimiy g'azali va J. Sultonovning mahoratli musiqasi bilan yaratilgan bo'lib, sevgi, go'zallik va nozik his-tuyg'ularni ulug'laydi.

Muallif haqida

Muqimiy nomi bilan mashhur Muhammad Aminxo'ja 1850-yilda Qo'qonda merosxo'r novvoy Mirzaxo'ja oilasida tug'ilgan. Oilada beshta bola bor edi, ular orasida Muqimiy yolg'iz o'g'il edi. Muqimiyning onasi Oysha bibi ilmi, shoirona iste'dodli, og'zaki xalq og'zaki ijodini yaxshi biladigan ayol edi. Muqimiyning she'riy iste'dodi erta rivojlandi, Alisher Navoiy, Hofiz, Jomiy timsolida uni mumtoz Sharq adabiyoti bilan tanishtirdi. U birinchi she'rini o'n yoshida yozgan.

1865-yilda Mukimiyga ma'naviy yordam bergan onasi vafot etadi. Keyinchalik Muqimiy she'rlarida erta vafot etgan onasi uchun doimo qayg'u soyasi bo'ladi.

Muqimiy – XIX asrning buyuk o'zbek shoiri bo'lib, o'z ijodida sevgi, hayot va tabiat mavzularini samimiy ifodalagan. "Ey Nozanin" g'azali lirik mazmuni bilan she'riyatning go'zallik namunalaridan biri hisoblanadi.

Mavlono Muqimiy (1850-1903)

Ma'lumki, Muqimiy she'riyati musiqa bilan chambarchas bog'liq holda rivojlangan. Yozuvchi ko'plab g'azal, muxammas va murabbalar muallifi. Ijodiy merosi bilan bog'liq bo'lgan Murabba hayotligida xonandalar tomonidan keng kuylangan.

Bastakor haqida

Jo'rahon Sultonov – iste'dodli kompozitor sifatida tanilgan. U o'z ijodida o'zbek milliy musiqasi an'analarini saqlab, ularni yangi, zamonaviy ruh bilan boyitishga intilgan. Uning "Ey Nozanin" uchun yaratgan musiqasi g'azalning mazmuni va ruhiy holatini musiqiy uyg'unlik bilan yoritib bergan.

Jo'rahon Sultonov (1903-1965)

Keng diapazonli, kuchli, yumshoq xirildoq va dardli ovoz sohibi. Xonandalik saboqlarini ilk bor otasidan olgan, keyinchalik Madali xofizdan yalla yo'llarini, Boltaboy Rajabov, Mamatbuva Sattorovlardan katta ashula, Sodirxon hofiz, Mulla To'ychi hofizlardan maqom yo'llarini o'zlashtirgan. Dastlab xalq to'ysayillari, choyxonalarda xizmat qilgan.

1926-yildan Muhitdin Qoriyoqubov rahbarligidagi O'zbek davlat konsertetnofafik truppasiga qatnashgan. Marg'ilon (1928—1932) va Toshkent (1932—1936 va 1940—1958) teatrlarida, O'zbek davlat filarmoniyasi (1936—1939), O'zbekiston radioqo'mitasi (1950—1958)da yakkaxon xonanda. Muqimiy teatrida Parfi hofiz ("Tohir va Zuhra"), Norqo'zi ("Nurxon") kabi rollarni ham ijro etgan.

Asarning musiqiy xususiyatlari "Ey Nozanin" musiqasida lirik va sokin ohanglar ustunlik qiladi. Bu ohanglar asarda ishlatilgan she'riy iboralarning samimiyligini va hissiyotini kuchaytiradi. Asar o'zbek maqomlarining milliy tuzilmasiga asoslanib, ritmik uyg'unlik va ohanglarning nozik o'zgarishlari bilan ajralib turadi. Ushbu ijro usuli asarni tinglovchilar uchun yanada ta'sirchan qiladi.

She'riy mazmun va ma'naviy jihatlar

Muqimiyning g'azalida sevgi va go'zallik ulug'langan. Shoirning lirik uslubi va his-tuyg'ularni tasvirlash mahorati asarni yanada jozibali qiladi. Shoir g'azalda nozanin bir go'zallik timsoli orqali inson qalbining eng chuqur his-tuyg'ularini aks ettirgan. Bu she'riy mazmun musiqiy ohanglar bilan uyg'unlashib, asarni unutilmas darajada ma'naviy boy qiladi.

Ey nozanin ishqing bilan devonaman,
Oqshonmlari uyqim kelmay to'lg'onaman.
Parilardek ochib yuzing nihol bo'lding,
Hudba-hudba yo rashqing kelibo qizg'onamanoy.
Ulfatlari, o'rtoqlari, oshnolari yor,

Shul raqiblari yo yo'l ko'rsatibo begonaman.
 Muqimiyga ochib yuzing nihol bo'ldingey,
 Toleyim yo'q ajab sho'rlik peshonama.

Madaniy va ma'naviy ahamiyati

"Ey Nozanin" nafaqat musiqiy asar, balki madaniy va ma'naviy yodgorlikdir. U xalqning sevgi, go'zallik va samimiyat haqidagi qarashlarini aks ettiradi. Ushbu maqom milliy musiqamizning boyligini va uning hissiy tasvirlarni etkazish qobiliyatini namoyish qiladi. Shuningdek, asar yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

"Ey Nozanin" maqomi Muqimiy g'azali va J. Sultonov musiqasi orqali o'zbek mumtoz san'atining buyuk namunalaridan biriga aylangan. Ushbu asar nafaqat musiqiy jihatdan, balki madaniy va ma'naviy jihatdan ham yuksak ahamiyatga ega. "Ey Nozanin" milliy musiqa san'atimizning ajralmas qismi bo'lib, xalqimizning madaniy merosini dunyoga tanitishda muhim o'rin tutadi.

References:

1. Shamsiev Shavkat. O'zbek halq ashulachilik tarixiga bir nazar.
2. Oxunjon Safarov. Shashmaqom vatani ohanglari. 2008-yil. Badiiya sar-pedagogika-Safarov-Shashmaqom vatani.doc
3. Mirziyoev. Sh.M. "«O'zbek milliy maqom san'atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarori. 2017-yil. 17- noyabr.
4. Алавия М. Узбекские народные песни. Ташкент : Фан, 1959
5. Батыршин Ф. Ф. Узбекские песенные жанры и музыкальные инструменты. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/uzbekskie-pesennye-zhanry-i-muzykalnye-instrumenty/viewer> Батыршин (дата обращения: 20.10.2021).
6. Кароматов Р. М. Узбекская музыка. URL: [http:// art.niv. ru/doc/ encyclopedia/ music/articles/ 1040/ uzbekskaya-muzyka](http://art.niv.ru/doc/encyclopedia/music/articles/1040/uzbekskaya-muzyka). (дата обращения: 20.11.2021).
7. Умарова Г. Жанры и формы народного музыкального искусства Узбекистана. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zhanry-i-formy-narodnogo-muzykalnogo-iskusstva-uzbekistana-1/viewer> Умарова (дата обращения: 20.11.2021).